

Roosa Purhonen

HUUMEIDENKÄYTTÄJIEN VÄKIVALTAKOKEMUKSET JA TUR-
VALLISUUDEN TUKEMINEN

Sosiaalialan koulutusohjelma
Aikuissosiaalityön suuntautumisvaihtoehto
2018

HUUMEIDENKÄYTTÄJIEN VÄKIVALTAKOKEMUKSET JA TURVALLISUUDEN TUKEMINEN

Purhonen, Roosa
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Helmikuu 2018
Ohjaaja: Huhtala, Minna
Sivumäärä:32
Liitteitä:

Asiasanat: asiakassuhde, luottamus, turvallisuus, turvattomuus, väkivalta

---

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kerätä huumeidenkäyttäjien käsityksiä ja kokemuksia turvallisuudesta, turvattomuudesta ja huumeidenkäyttöön liittyvästä väkivallasta. Sillä selvitettiin myös tämän asiakasryhmän ajatuksia ja kokemuksia asioiden käsittelystä palveluissa.

Opinnäytetyö on laadullinen (tapaus)tutkimus, joka toteutettiin haastattelemalla toimemksiantajan, Porin psykososiaalisten palveluiden asiakkaita ja työntekijöitä. Teoriaosuudessa kuvataan väkivaltaa tilastollisesta näkökulmasta ja avataan turvallisuuden ja hyvän asiakassuhteen määritelmiä.

Haastateltavat olivat yksimielisiä siitä, että huume-ehtoiseen elämään liittyy paljon väkivaltaa ja turvattomuuden kokemuksia. Turvattomuus liittyy kaoottiseksi koettuun huume-ehtoiseen elämäntilanteeseen, jonka hallitsemisen keinot koetaan rajallisina. Väkivalta on moninaista, henkistä ja fyysistä. Huumeidenkäyttäjillä on kokemuksia väkivallasta niin tekijän kuin uhrinkin roolissa.

Väkivallasta on vaikeaa mutta tarpeellista puhua. Turvalliseksi koettuun keskusteluun vaikeasta asiasta tarvitaan aitoa läsnäoloa ja luottamuksellinen suhde työntekijän ja asiakkaan välillä.

DRUG USER EXPERIENCE OF VIOLENCE AND SUPPORT FOR SECURITY

Purhonen, Roosa

Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Social Services

February 2018

Number of pages:32

Appendices:-

Key words: customer relationship, trust, security, insecurity, violence

---

The purpose of the thesis was to gather the perceptions and experiences of drug users about the safety, insecurity and violence associated with drug use. It also explored the ideas and experiences of this customer group in dealing with issues in services.

The Bachelor's Thesis is a qualitative case study conducted by interviewing customers and employees of Psychosocial Services in Pori. The theoretical part describes violence from a statistical point of view and scrutinize the definitions of security and good customer relationship.

The interviewees agreed that a drug-related life involves a lot of violence and experiences of insecurity. Insecurity is linked to a chaotic drug-related life situation, where the methods of life management are limited. Violence is diverse, both mentally and physically. Drug users have experience of violence both as an perpetrator and as a victim.

Violence is a difficult matter, but it is a necessary subject to talk about. It is important to create a confidential atmosphere and genuine presence between the employee and the client.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 VÄKIVALTA	6
3 TURVALLISUUS	7
4 TOIMIVA ASIAKASSUHDE.....	9
5 TUTKIMUKSEN TAVOITE JA LÄHTÖKOHDAT.....	10
5.1 Työelämäyhteys	10
5.2 Menetelmät ja aineisto	11
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS JA TULOKSET	14
6.1 Haastateltavat	15
6.2 Väkivaltaan liittyvät kokemukset.....	15
6.2.1 Väkivallan tekijänä.....	17
6.2.2 Uhrin asemassa.....	20
6.2.3 Huumeidenkäyttäjien itseensä kohdistama väkivalta	22
6.3 Turvallisuuden ja turvattomuuden kokemukset	23
6.4 Väkivallan vaikutukset.....	26
6.5 Turvallisuuden tukeminen.....	27
7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	29
LÄHTEET.....	33
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, miten väkivalta ja turvattomuus linkittyvät huumeidenkäyttäjien elämään, ja miten nämä kokevat asian käsittelyn palveluissa. Kartoitin huumeidenkäyttäjien väkivaltakokemuksia sekä selvitin heidän ajatuksiaan turvallisuudesta. Haastattelin tutkimukseeni toipuvia huumeiden ongelmakäyttäjiä sekä ammattilaisia, jotka työskentelevät huumeidenkäyttäjien parissa. Tutkimukseni otos on pieni, haastattelin siihen kolmea entistä huumeidenkäyttäjää ja kahta työntekijää. Sikäli tutkimukseni voidaan nähdä tapaustutkimuksena, eikä sen tuloksia tule liiaksi yleistää.

Turvallisuuden tunne on keskeinen asia ihmisen hyvinvoinnissa. Miten huumeidenkäyttäjät kokevat oman turvallisuutensa? Millaisia ajatuksia turvallisuudesta ja turvattomuudesta heillä on? Onko mahdollisia turvattomuuden kokemuksia käsitelty ammattilaisten kanssa? Onko turvallisuutta pyritty tukemaan? Miten?

Huumeepiireihin liittyvästä väkivallasta puhutaan paljon. Tutkimuksia asiasta on kuitenkin vaikea löytää. Millaisia väkivaltakokemuksia huumeidenkäyttäjillä on? Onko väkivalta otettu puheeksi palveluissa ja miten tämä koetaan?

Näihin kysymyksiin lähdin etsimään vastauksia opinnäytetyössäni, jonka toteutin yhteistyössä Porin psykososiaalisten palveluiden kanssa. Idea opinnäytetyöhöni lähti opintoihin liittyvien työharjoittelujen kautta, joissa tapasin ja työskentelin päihderiippuvaisten henkilöiden parissa erilaisissa tehtävissä ja ympäristöissä.

Vaikka tutkimukseni koski väkivaltakokemuksia ja turvallisuutta, puhuimme haastateltavien kanssa myös paljon muusta. Päihteettömyys ja uusi tapa elää nousi kaikkien haastateltavien kanssa esiin. Vanhaa käyttäjäaikaa verrattiin nykytilanteeseen monessa eri tilanteessa.

2 VÄKIVALTA

Maailman terveysjärjestön WHO:n käyttämän määritelmän mukaan väkivalta on fyysisen voiman tai vallan tahallista käyttöä tai sillä uhkaamista, joka kohdistuu ihmiseen itseensä, toiseen ihmiseen tai ihmisryhmään tai yhteisöön ja joka johtaa tai joka voi hyvin todennäköisesti johtaa kuolemaan, fyysisen tai psyykkisen vamman syntymiseen, kehityksen häiriytymiseen tai perustarpeiden tyydyttymättä jäämiseen. (Väkivalta ja terveys maailmassa 2005, 21.)

Vuoden 2016 Kansallisen rikosuhritutkimuksen mukaan kuusi prosenttia 15–74-vuotiaista oli vuoden aikana kokenut vähintään läimäisyn käsittävää fyysistä väkivaltaa. Vamman aiheuttaneen väkivallan kohteeksi oli joutunut neljä prosenttia vastaajista. Väkivallalla uhkaamista oli vuoden aikana kokenut joka kymmenes 15–74-vuotias. Vuoden 2016 kyselyssä miesten ja naisten välillä ei ollut eroa väkivallan kokemisessa, mutta miehet kokivat jonkin verran useammin väkivallalla uhkaamista. Väkivallan ja uhkailun tekijä oli sekä miesten että naisten osalta useimmiten uhrille tuntematon tai korkeintaan puolittutu henkilö. Väkivaltarikollisuus, ja erityisesti törkeä väkivaltarikollisuus keskittyy suhteellisen pieneen sosiaalisesti syrjäytyneiden päihteiden väärinkäyttäjien ryhmään, jossa myös riski joutua väkivallan uhriksi on moninkertainen valtaväestöön nähden. Tiedossa on, että uhritutkimuksilla on vaikea saada tietoa tämän ryhmän väkivaltakokemuksista tai niissä tapahtuvista muutoksista. (Rikollisuustilanne 2016, 51-53.) Tämän perusteella voidaan olettaa, että huumeidenkäyttäjillä luvut ovat suurempia kuin esimerkiksi rikosuhritutkimuksen prosentit.

Väkivalta on vahingollista kaikille osapuolille, niin uhreille kuin sen tekijällekkin. On tyypillistä, että väkivalta pidetään salassa. Väkivallan muodosta riippumatta, väkivaltaa kokenut saattaa peitellä tilannetta ja vammojaan, tai puolustella tekijän huonoa käytöstä. Äkillisesti väkivallan teon uhriksi joutuneen voi myös olla vaikea hyväksyä tapahtunutta todeksi. (Suomen mielenterveysseuran www- sivut 2018.)

Väkivallan uhriksi joutumiseen liittyy myös usein syyllisyyden ja häpeän tunteita, jotka ehkäisevät avun hakemista. Esimerkiksi pelko tekijää kohtaan tai esimerkiksi läheisissä ihmissuhteissa tapahtuvaan väkivaltaan liittyvä usko tilanteen paranemisesta voi ehkäistä avun hakemista. Jatkuva pahoinpitely ja henkinen väkivalta johtavat omanarvontunteen vähenemiseen, jolloin avun hakeminen voi tuntua mahdottomalta (Suomen mielenterveysseuran www- sivut 2018.).

Väkivalta ei yleensä koskaan lopu itsestään, vaikka parempia ajanjaksoja olisikin välissä. Siksi väkivallan tekijän on tärkeää ottaa vastuuta omasta käytöksestään, ja hakea apua, jotta väkivalta saadaan loppumaan. (päihdelinkki.fi, 2018.) Kun ihminen jää yksin kokemuksensa kanssa, jäävät myös erilaiset uskomukset yksin kannettavaksi. Sen sijaan kokemuksen kautta jaettuna kokemus etääntyy, jolloin sitä pystyy käsittelemään objektiivisemmin. Keskustelussa voidaan oikaista vinoutuneita ajatuksia, mutta siinä voidaan myös pysähtyä oikeutetusti koetun syyllisyyden äärelle. (Sanasta miestä, 2006, 61.)

Haastateltavien väkivaltakokemuksista kertomisen jaoin teemoihin, joita ovat kertomukset väkivallasta uhrina, kertomukset väkivallasta itse tehtynä, henkilöiden itseensä kohdistama väkivalta ja kertomukset väkivallasta toisen kokemana, johon yhdistin työntekijöiden kertomukset asiakkaiden kertomasta väkivallasta, sekä käyttäjien kertoman väkivallan johon haastateltava ei ollut itse osallistunut tai ollut uhrina, vaan kertoi esimerkiksi tuttavien tekemästä väkivallasta.

3 TURVALLISUUS

Turvallisuus on moniselitteinen käsite. Yleisesti turvallisuuden on sanottu tarkoittavan vapautta uhkista, tai kykyä puolustautua niitä vastaan. Turvallisuuden käsitettä on tarkasteltu kysymällä mitä/ketä turvataan, miltä/keneltä turvataan ja miten turvataan. (Eskola 2008.)

Näin todetaan valtioneuvoston sisäisen turvallisuuden strategiassa. (Hyvä elämä- turvallinen arki 2017, 28.):

”Vakiintuneessa turvallisuusajattelussa turvallisuus on nähty erillisenä kokonaisuutena, johon paneudutaan vasta, kun jotain sitä uhkaavaa on jo ehtinyt tapahtua. Tulevaisuudessa turvallisuustilanteen muutokset ovat kuitenkin entistä todennäköisempiä, ja niihin on vaikea varautua etukäteen. Turvallisuusajattelussa on pureuduttava ongelmien syihin jo ennen kuin seuraukset laajenevat turvallisuushaasteiksi. Erityisesti sosiaali- ja päihdepolitiikassa voidaan tehdä yhteiskunnan turvallisuutta merkittävästi kohentavia ratkaisuja – mutta myös jopa välittömästi haitallisia turvallisuuspäätöksiä.” (Hyvä elämä- turvallinen arki, 2017, 11.)

Sisäisestä turvallisuudesta ei ole olemassa selkeästi vakiintunutta tai yksiselitteistä määritelmää. Länsimaisen yhteiskunnan ja pohjoismaisen hyvinvointi- ja oikeusvaltion kehittyessä yleinen käsitys sisäisestä turvallisuudesta on laajentunut kattamaan uhkien torjunnan lisäksi yksilöiden ja yhteisöjen mahdollisuudet nauttia kaikista perus- ja ihmisoikeuksistaan. Hyvä sisäinen turvallisuus syntyy monen eri tekijän yhteisvaikutuksesta. Turvallisuutta edistävät muun muassa turvallinen koti-, asuin- ja työympäristö, toimivat peruspalvelut, väestön yhdenvertaisuus, avun saanti silloin kun sitä tarvitaan, ja varmuus siitä, että rikoksiin syyllistyneet joutuvat edesvastuuseen teoistaan. Sisäiseen turvallisuuteen vaikuttavaa päätöksentekoa ja toimenpiteitä tehdään lähes kaikilla yhteiskuntapolitiikan alueilla. Erityisesti turvallisuusongelmien juurisyyt eli se, miten paljon erilaisia turvallisuusongelmia yhteiskunnassamme syntyy ja millaisia ne ovat, juontuvat muista kuin ensisijaisesti turvallisuuteen liittyvistä ratkaisuksista. Se, miten koemme eri ilmiöt, on osa sisäistä turvallisuutta. (Hyvä elämä- turvallinen arki 2017, 10-11.) Yhteiskunnan turvallisuus ja ihmisen sisäinen kokemus turvallisuudesta linkittyvät näin yhteen, ja ovat osia samasta kokonaisuudesta.

Tutkimusten mukaan ihmisen kokema turvallisuus ja turvattomuus läpäisevät elämän eri ulottuvuudet ja tasot. Lapsuuden kokemuksista lähtöisin olevan perusturvattomuuden tai -turvallisuuden ohella ihmisillä voi olla elämänsä kuluun ja -vaiheisiin liittyviä turvattomuuden kokemuksia. Omien sosiaalisten verkostojen lisäksi ihmisillä olisi hyvä olla saatavilla ammatillista tukea elämän eri vaiheissa. (Laitinen & Pohjola 2003, 86, 97-98.)

Tutkimuksessani en valmiiksi määritellyt turvallisuutta haastateltaville vaan he saivat vapaasti kertoa omia näkemyksiään turvallisuudesta ja turvattomuudesta. Usein

turvallisuus nousi haastatteluissa esiin ilman erikseen kysymistä, ja toisaalta kysymykseen turvallisuudesta ei aina osattu suoraan vastata. Analyysivaiheessa totesin, että tutkittavien käsitykset turvallisuudesta liittyivät asioihin, jotka strategiassakin mainitaan. Ensisijaisesti turvallisuus on luottamuksen tunnetta.

4 TOIMIVA ASIAKASSUHDE

Toimivan asiakassuhteen kautta voidaan paremmin saavuttaa pitkäkestoisia positiivisia vaikutuksia niin asiakkaan omassa elämässä kuin makrotason sosiaalityössäkin. Tärkeää on, että asiakkaat tuntevat olevansa tervetulleita ja toivottuja. Elämä ennen asiakkuuden alkua on saattanut olla hyvin raskasta, rikkiäistä ja voimia vievää. Työntekijän ja asiakkaan välinen luottamus on olennainen osa onnistunutta kuntoutumista. Onnistumisiin päästään parhaiten kiinni tukemalla asiakkaan motivaatiota ja kuntoutumishalua. Onnistuneiden suhteiden luominen helpottaa asiakasta myös jatkossa turvautumaan ammattilaisten apuun, toisinaan avuntarve voi olla hyvinkin pitkäkestoista. Päihdetyön tavoite on puuttua ongelmiin mahdollisimman varhain, ongelmien syvennyksessä tulee tarjota myös intensiivisempää hoitoa. (Jokinen & Nousiainen 2014, 5., 10-11.)

Hyvään asiakassuhteeseen liittyy keskeisesti aika, kohtaaminen, kunnioitus, kuuleminen ja luottamus. Nämä asiat kietoutuvat toistensa ympärille. Hyvä asiakassuhde edellyttää asiakaslähtöistä työskentelyä. Asiakkaan tuen tarve tulee selvittää ja asiakkaan ääntä kuulla. (Nieminen 2017, 2.)

Onnistunut asiakkaan arvokas kohtaaminen työntekijän ja asiakkaan välillä voi saada aikaan myönteisiä vaikutuksia hyvin laajasti. Kun yksilö kokee tulleensa ihmisenä aidosti kuulluksi ja kohdatuksi vuorovaikutustilanteessa, tällä yksittäisellä kohtaamisen kokemuksella, voi olla tärkeitä kannattelevia vaikutuksia pitkälle tulevaisuuteen. (Jokinen & Nousiainen 2014, 46.)

Luottamus asiakas-työntekijäsuhteessa voi olla monelle asiakkaalle merkittävä kokemus, sillä asiakkaat kuvaavat usein vaikeuksiaan luottaa ihmisiin. Läsnäolon, kunnioituksen ja hyväksynnän kautta voidaan edistää molemminpuolisen luottamuksen syntymistä. Lainrikkojien alakulttuuriin liittyy yleinen epäluottamus kaikkia viranomaisia kohtaan sekä usein vähäiset kokemukset luottamuksellisista ihmissuhteista. Lainrikkojien kohtaamia yhteiskunnan instituutioiden, työntekijöiden ja yleensäkin ihmisten kanssa, sävyttää usein epäluottamus ja siihen liittyvät leimat. Luottamuksen avulla työntekijästä tulee asiakkaan yhteistyökumppani ja luottamus ruokkii luottamusta. (Jokinen & Nousiainen 2014, 47., Järvinen 2015, 231.)

5 TUTKIMUKSEN TAVOITE JA LÄHTÖKOHDAT

5.1 Työelämäyhteys

Toteutin opinnäytetyöni yhteistyössä Porin psykososiaalisten palveluiden kanssa. Huumeepiireihin liittyvästä väkivallasta puhutaan paljon. Väkivalta vaikuttaa liittyvän kiinteästi huumeidenkäyttäjien elämään. Tutkimuksia asiasta on kuitenkin vaikea löytää. Millaisia väkivaltakokemuksia huumeidenkäyttäjillä on? Millaisissa tilanteissa huumeidenkäyttäjät kokevat turvattomuutta? Mitä huumeidenkäyttäjät ajattelevat turvallisuudesta? Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, miten väkivalta ja turvattomuus linkittyvät huumeidenkäyttäjien elämään, ja miten he kokevat asian käsittelyn palveluissa.

Päihdetyö on moniammatillista yhteistyötä vaativaa työtä. Erilaiset näkökulmat huumeidenkäyttäjien auttamistyössä ovat varmasti tervetulleita työn suunnitteluun ja toteuttamiseen. Huumeidenkäytön lisääntyessä on tarpeen kehittää myös huumeidenkäyttäjien palveluita. Palveluiden kehittämisen tulee lähteä asiakkaiden tarpeista. Opinnäytetyöni antaa päihdeasiakkaiden kanssa töitä tekeville työntekijöille tietoa ja näkökulmia väkivallan puheeksioton ja turvallisuuden tukemisen merkityksestä huumeidenkäyttäjien kohdalla, ollen näin mukana kehittämässä päihdeidenkäyttäjien palveluja.

Sosiaalihuoltolain mukaan rakenteelliseen sosiaalityöhön kuuluu mm. sosiaalihuollon asiakastyöhön perustuvan tiedon tuottaminen asiakkaiden tarpeista ja niiden yhteiskunnallisista yhteyksistä sekä tarpeisiin vastaavien sosiaalipalvelujen ja muun sosiaalihuollon vaikutuksista (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014, 2 luku, 7§). Tämän perusteella voidaan ajatella opinnäytetöiden, omani mukaan lukien olevan osa rakenteellista sosiaalityötä.

5.2 Menetelmät ja aineisto

Opinnäytetyöni koostuu kvalitatiivisesta tutkimuksesta ja tutkimusta tukevasta teoreettisesta taustasta. Aineistoa työhöni olen hankkinut kirjallisuudesta, internetistä ja haastatteluiden avulla. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkijan etukäteen laatimien kysymysten asemasta tutkimushenkilöt saavat suhteellisen vapaamuotoisesti kertoa aihealueeseen liittyvistä kokemuksistaan ja mielipiteistään esim. syvähaastatteluissa tai ryhmätilanteessa. Tämä ns. ymmärtävä menetelmä antaa mahdollisuuden kartoittaa yhteiskuntailmiöitä niiden kaikessa rikkaudessaan. (Tilastokeskuksen www-sivut 2018.) Ymmärtäminen metodina on eräänlaista eläytymistä tutkimuskohteisiin liittyvään henkiseen ilmapiiriin, ajatuksiin tunteisiin ja motiiveihin (Tuomi & Sarajärvi 2013, 28).

Varauduin etukäteen siihen, että opinnäytetyöni haastattelumateriaali tulisi mahdollisesti sisältämään arkaluontoista sisältöä haastateltavien elämästä. Pyrin tutkimuksessani sensitiivisyyteen perustaen ajatukseni Sanna Väyrysen esittämiin ajatuksiin käsitteestä.

Sensitiivisyys näkyy tutkimuksellisissa valinnoissa ja kohtaamisissa haastattelemini ihmisten kanssa. Miten toimin tutkijana, annanko riittävästi tilaa haastattelutilanteissa, miten kirjoitan heidän asioistaan? Arkojen, traumaattisten ja piilossa olevien ilmiöiden näkyväksi tekeminen edellyttää kohtaamista, subjektien välistä kanssakäymistä, jossa tutkija ja tutkimuksen ihmiset ovat tutkimustoiminnan subjekteja. Ideologinen herkkyys pohjautuu ihmisten erilaisuuden ymmärtämiseen. Ihmiset tulkitsevat maailmaa erilaisista näkökulmista. Yksilöiden erilaiset lähtökohdat luovat ajattelutapojen ja

arvojen välisiä jännitteitä. Myös tällaisten asioiden nimeäminen ja raportointi edellyttää erityistä herkkyyttä tutkijalta. (Väyrynen 2007, 56-57.)

Haastattelut pyrin toteuttamaan löyhästi teemahaastatteluun perustuen. Haastattelu on haastattelijan ja haastateltavan välinen vuorovaikutustilanne. Teemahaastattelussa haastattelijalla on ennakkoon mietittynä asioita, joista hän aikoo kaikkien haastateltavien kanssa puhua. Teemoja mietittäessä on olennaista pitää mielessä tutkimuksen tarkoitus, mihin ollaan etsimässä vastausta. Loin haastatteluja varten rungon, johon kirjasin pääpiirteittäin asiat, joista oli tarkoitus puhua, sekä lisäksi joitakin kysymyksenasetteluja, joilla uskoin saavani vastauksia ko. teemaan. (Aaltola & Valli 2010, 35, 38.) Haastattelurungot tein erikseen käyttäjien ja työntekijöiden haastatteluja varten.

Käytännössä käyttäjien haastattelut olivat lähempänä avoimia haastatteluja, aiheen herkkyyden vuoksi huomasin, että parhaiten aihetta pääsi lähestymään antamalla haastateltaville tilaa ja mahdollisuus keskustella itseä koskettavista aiheista. Avoimessa haastattelussa haastattelijat ja haastateltavat ovat vuorovaikutuksessa keskenään ja haastattelijat pyrkii luomaan tilanteesta luontevan ja avoimen. Avoin haastattelu muistuttaa tavallista keskustelua, jossa keskustelun etenemistä ei ole lyöty lukkoon vaan se etenee tietyn aihepiirin sisällä vapaasti ja paljolti haastateltavan ehdoilla. Haastattelussa on tarkoitus puhua tietyistä, tutkijan etukäteen pohtimista teemoista, mutta tarkkojen kysymysten sijaan avoimessa haastattelussa edetään keskustelunomaisesti ja luonnollisesti antaen tilaa haastateltavan kokemuksille, tuntemuksille, muistoille, mielipiteille ja perusteluille. Haastattelun kulkua ei ole suunniteltu ennalta vaan se on avoin mahdollisuuksille, vaikka haastattelijat on ajatellut valmiiksi tutkimuksensa aihepiiriin. Kysymyksiin, joita haastattelijat esittää tilannetta ja haastateltavaa mukailleen, ei yritetä tarjota valmiita vastauksia. Haastateltavan annetaan puhua asioista vapaasti. (Eskola & Suoranta 1999, 86-88.)

Osana aiheen aineiston hankintaa on myös havainnointi. Tutkimuksen tekijän oma persoona, ja työssä sekä muutenkin elämässä tehdyt havainnot ovat osaltaan olleet mukana jo aiheen valinnassa. Ajattelen, että kun olen päättänyt tutkimusteemani, aivoni virittyvät automaattisesti tilaan, jossa rupean tarkemmin havainnoimaan ympäristöstäni aiheeseen liittyviä asioita; tv-ohjelmia, keskusteluja, tilaisuuksia jne.

Kieli on sosiaalisen todellisuuden tuote, kuvaukset, se mitä ihminen sanoo, on sidoksissa kontekstiinsa. Haastateltavien kerronta on heidän tulkintaansa, josta tutkija tekee oman tulkintansa. Tutkimusteksti on siten aina tietyllä tapaa yksi näkökulma asiasta. Todellisuuden tematisointi joltain kannalta vaikuttaa aina siihen, mikä osa tutkimuskohteesta rajautuu pois, ja mistä osasta tulee totta. (Eskola & Suoranta 1999, 139-143.)

Haastateltavat ja haastattelut olivat jokainen omanlaisiaan. Kaikkien haastateltavien kanssa en käynyt läpi ihan samoja teemoja, vaikkakin pääpiirteissään suurinta osaa teemoja jossain muodossa ainakin sivuttiin jokaisessa haastattelussa.

Osa haastateltavista kuvaili yksityiskohtaisesti erilaisia väkivaltatilanteita, osa ei mitenkään avannut yksittäisiä tapahtumia. Tähän olin varautunut, ja jo etukäteen päätin, että vaikka yksittäisiä tilannekuvauksia aineistossa olisikin, en anna niille pääpainoa tutkimusraportissa. Joitakin pieniä osia joistain tilannekuvauksista liitin lainauksina raporttiin, mutta pääosin tarkoitukseni on kuvata sitä, millaisiin tilanteisiin väkivalta liittyy, miten se on koettu, ja miten siitä kerrotaan. Yksittäisten väkivallantekojen kuvaus ei mielestäni palvele tätä tarkoitusta.

Haastattelujen erilaisuuden vuoksi olin analyysivaiheessa jopa hiukan yllättynyt siitä, miten hyvin olin saanut haastatteluteemat jokaisessa haastattelussa esiin, ja kuinka samantyyppisiä vastauksia erilaiset haastattelut loppujen lopuksi tuottivat. Tämä osaltaan osoittaa sen, että aineistoni on riittävä.

Laadullisen aineiston analyysi alkaa jo sen keruuvaiheessa. Tutkija tekee havaintoja sekä tutkittavasta materiaalista että konteksteista, joissa se esiintyy. Aineiston analyysin tarkoitus on luoda aineistoon selkeyttä ja tuottaa tietoa tutkittavasta asiasta. Haastattelurunko toimi hyvänä pohjana aineiston jäsentelyä. Sisällönanalyysin avulla pyritään muodostamaan tutkittavasta ilmiöstä kuvaus tiivistetyssä ja yleisessä muodossa. (Tuomi & Sarajarvi 2013, 108.)

Analysointi on aina tulkintaa aineistosta. Tärkeää on pitää mielessä mitä tutkimuksella halutaan selvittää ja käydä jatkuvaa vuoropuhelua teorian ja aineiston välillä. Analyysi tapahtui aineistolähtöisesti, tarkoituksena oli lähestyä aihetta ilman ennakko-oletuksia.

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS JA TULOKSET

Tutkimusta varten haastattelin entisiä huumeidenkäyttäjiä ja heidän kanssaan työskenteleviä henkilöitä. Osan haastatteluista toteutin yksilöhaastatteluina, osassa käyttäjien haastatteluja mukana oli haastateltavan toivomuksesta myös yksikön työntekijä. Haastateltavat löytyivät yhteistyökumppanin kautta ja haastattelut toteutettiin heidän tiloissaan. Pääosassa tutkimusta ovat huumeidenkäyttäjien kokemukset. Työntekijöiden haastattelut tein tätä näkökulmaa silmällä pitäen.

Tutkimusotos on pieni, ammattikorkeakoulun opinnäytetyön puitteissa ei kovin laajaa tutkimusta ole mahdollista toteuttaa. Sikäli tuloksia ei tule pyrkiä liikaa yleistämään vaan nähdä se pikemminkin tapaustutkimuksena, joka kuvaa näiden tutkittavien käsityksiä aiheesta.

Pyrin opinnäytetyössäni selvittämään miten väkivalta ja turvattomuus linkittyvät huumeidenkäyttäjien elämään, ja miten he kokevat asian käsittelyn palveluissa. Tein tämän kysymällä tutkittavilta, miten nämä määrittelevät väkivallan, millaisiin tilanteisiin väkivalta huumeidenkäyttäjän elämässä liittyy, miten väkivalta on vaikuttanut, millaisia pelon ja turvattomuuden kokemuksia heillä on ja mitä he ajattelevat turvallisuudesta. Asian käsittelyä palveluissa selvitin kysymällä kokemuksia siitä, missä ja miten väkivallan ja turvallisuuden/turvattomuuden kokemuksia on käsitelty palveluissa, ja miten haastateltavat ovat tämän kokeneet.

Haastattelujen pääteemoina olivat huumeidenkäyttäjien väkivaltakokemukset, turvallisuuden ja turvattomuuden kokemukset sekä näiden asioiden käsittely ja sen merkitys kohderyhmälle. Lisäksi kartoitin jonkin verran tutkittavien taustaa, elämäntilannetta ja huumeidenkäyttöhistoriaa. Työntekijöiltä pyysin näkökulmia huumeidenkäyttäjien kanssa työskentelyn erityispiirteistä päihdetyön sisällä.

Haastattelutapani oli sellainen, että pyrin puhumaan kaikki teemat läpi kaikkien haastateltavien kanssa. Jo etukäteen, ja varsinkin konkreettisesti ensimmäisen haastattelun aikana totesin, että tämä vaatii minulta sen, että pyrin mukauttamaan puhe- ja

haastattelutapani haastateltavan mukaan. Teemoissa edettiin siis eri haastatteluissa erilaisessa järjestyksessä, ja myös erilaisin puhetavoin ja sanavalinnoin.

Nauhoitin haastattelut uudelleen kuuntelua ja litterointia varten, koska pelkin muistimpanoin ei saa kirjattua asioita kovin tarkasti. Litteroin valmiit haastattelut sanasta sanaan heti ne tehtyäni. Kirjoitin litterointiin myös pidemmät tauot ja joitain eleitä, jotka selventävät materiaalia, (esimerkiksi ”löi mua tähän”- olen kirjoittanut mitä paikkaa haastateltava osoittaa) muistikuvat kun eivät pysy mielessä kovin kauaa. Jätin litteroimatta kohdat, joissa keskusteltiin jostain täysin muusta aiheesta, kuin mitä tutkimukseni käsittelee. Haastattelumateriaalia kertyi 68 sivua (Corier New; fonttikoko 12, riviväli 1).

6.1 Haastateltavat

Kohderyhmän haastatellut henkilöt ovat olleet huumeiden ongelmakäyttäjiä. He olivat kaikki työikäisiä miehiä, ja kaikki olivat käyttäneet huumeita vuosia, eri pituisia aikoja. Haastatteluhetkellä kaikki haastateltavani olivat olleet kuivilla jo jonkin aikaa. Tässä tutkimuksessa käytän heistä kuitenkin ilmausta ”käyttäjä” tai ”huumeidenkäyttäjä” tutkimukseni aiheen vuoksi ja erottamaan heidät haastattelemistani työntekijöistä. Haastatteluhetkellä henkilöt asuivat tutkimuspaikkakunnalla, kokemuksia muualtakin oli. Tutkimus ei siis mielestäni sinällään kerro paikkakunnan väkivalta- tai turvallisuustilanteesta, vaikka tämänkaltaista arviointiakin haastateltavat haastatteluissa jonkin verran tekivät. Haastatteleman työntekijät ovat töissä laitospäristössä, ja heillä oli vuosien kokemus päihdeasiakkaiden kanssa työskentelystä.

6.2 Väkivaltaan liittyvät kokemukset

Väkivalta on käsitteenä niin laaja, että jonkinlainen rajaus aiheeseen oli tarpeellista tehdä. Rajasin väkivaltakokemusten tutkimisen opinnäytetyössäni huumeidenkäyttöön liittyvään väkivaltaan. Tämäkin rajaus on epäselvä; On melko mahdotonta määritellä, minkä verran esimerkiksi lapsuudessa koettu tai nähty väkivalta liittyy huumeidenkäyttöön. Lähisuhdeväkivalta on ilmiönä olemassa myös ilman päihdeongelmia.

Pyysin haastateltaviani määrittelemään, mitä on väkivalta. Ensimmäisenä kaikki haastattelemani käyttäjät mainitsivat fyysisen väkivallan tai jonkun fyysisen väkivallan muodon.

- Mitä sä ajattelet, mitä on väkivalta ?

- Mitä on väkivalta? Sitä kun antaa jollekin selkään.

Haastattelujen edetessä haastateltavat toivat esiin myös kokemuksia ja näkemyksiä henkisestä väkivallasta. Kaikkien haastateltavien kertomukset toistivat kaavaa, jossa henkistä väkivaltaa aluksi vähäteltiin, mutta haastattelun jatkuessa henkisen puolen merkitys korostui haastateltavien kertomuksissa. Selvää oli, että henkinen väkivalta tunnistettiin väkivallaksi, vaikkakaan ei ehkä silloin kun se tapahtui. Väkivaltaisuu-
desta kerrottiin monesti ikään kuin huumeidenkäyttäjän identiteettiin kuuluvana asiana, osana itseä, sen sijaan että väkivalta nähtäisiin tekoina.

Kyl mä henkisen väkivallankin tiedän emmä tienny ennen mä aattelin vaan että mä oon mulkku.

Vaikka haastatteluissa ei määritelmänä ensimmäisenä henkistä väkivaltaa mainittu, nousi erilainen pelottelu, painostus ja jonkinlainen ”uhan ilmapiirin” olemassaolo kuitenkin keskeisenä asiana huumeidenkäyttäjien elämässä esiin haastateltavieni kanssa, sekä käyttäjien, että työntekijöiden.

Mut et se liittyä siihen elämään väkivalta et se on selvä. Ja lähinnä väkivallan pelko siinä on kaikista pahin.

Sun tarvii koko ajan vähän arvioida tilannetta. Jos on semmonen ihminen jota ei pysty arvioimaan ollenkaan jos on niinku sinnekin niin arvaamaton ni yleensä se kertoo jostain

Ja sekin on ehkä tuolla käyttömaailmassa et jos jollain on joku asunto ja joku ongelma niin ihmiset menee sinne vaan sisään et kun tiedetään et aika harva soittaa poliisit koska joutuu iteki ongelmiin.

Työntekijän haastattelu, aiheena laitoksen ulkopuolella asiointi huumeasiakkaan kanssa;

-Onko sua pelottanu?

- Ehkä joskus.

- Joo. Miten se näkyy?

- Ei se välttämättä kauheesti näy parempi ettei näy.

-Nii

-Kyllä saatan kysyä et onko riski että oikeesti tulee joku nyt?

- Mmm. Mut onko jotain tapahtunut että onko se enemmän niinku ajatus?

- Enempi ajatus. Ku tietää mitä kaikkea voi tapahtua

Halusin selvittää millaisiin asioihin ja tilanteisiin väkivalta huumepiireissä liittyy. En halunnut ottaa itsestäänselvyytenä sitä, että väkivalta liittyy huumepiireihin, (vaikka tämä ennakko-oletukseni olikin) vaan kysyin haastateltaviltani. Ammattilaiset ja huumeidenkäyttäjät olivat yksimielisiä siitä, että väkivalta liittyy kiinteästi huumeidenkäyttäjien elämään. Työntekijä vertaa tilannetta muihin asiakkaisiin;

huumeidenkäyttäjien kanssa enemmän tulee näitä väkivaltajuttuja mitä sit käydään. Alkoasiakas saattaa hyvinkin sanoa et en oo kokenu enkä oo itse mut et huumeasiakkailla melkein järjestää on jompaakumpaa olisin sitä mieltä.

6.2.1 Väkivallan tekijänä

Työntekijät olivat haastatteluissaan sitä mieltä, että aika usein huumeidenkäyttäjät eivät puhu, tai halua puhua tekemästään väkivallasta. Työntekijät olivat sitä mieltä, että tarinoita myös saatetaan silotella, kun kyse on henkilön itsensä tekemästä väkivallasta. Myös käyttäjien haastattelut osittain tukivat tätä ajatusta. Joku sanoi suoraan, ettei ole ollut kiinnostunut keskustelemaan tällaisista asioista päihde- tai muissa yhteiskunnan järjestämissä palveluissa.

Syynä tähän on varmasti osin se, että väkivalta on rikos. Haastateltavani kertoivat tilanteista, joissa väkivaltaa on käytetty raastikin, mutta jotka eivät koskaan ole tulleet viranomaisten tietoon. Luottamuspuola ihmisiä kohtaan on usein konkretiaa. Työntekijöihin ei välttämättä luoteta, muidenkin suhteen ollaan jatkuvassa valmiustilassa, sellaisessa tilanteessa ei päällimmäisenä ajatuksena varmastikaan ole tunnustaa tekemiään väkivaltarikoksia edes sosiaali- ja terveysalan työntekijöille. ”Vasikointi” on huume-ehdoista elämää elävien keskuudessa vahvasti tuomittava toimintatapa, jolla voi olla vakavia seurauksia. Toisten tekemistä väkivallanteoista ei haluta puhua, koska pelätään seurauksia. Väkivaltaa ja omaa väkivaltaisuutta myös hävetään.

Väkivalta voidaan myös kokea oikeutetuksi, koska sillä koetaan voivan ratkaista ongelmia. Väkivallan käyttäminen toimii myös sosiaalisena normina, joka mahdollistaa ryhmäjäsennyden, yhteenkuulumisen tunteen ja ryhmän jäsenten keskinäisen solidaarisuuden. (Perälä 2011, 146.) Haastattelumateriaali sisälsi ilmauksia, joissa väkivaltaa pidettiin oikeutettuna ratkaisuna.

Väkivalta, kuten muukin huume-ehdoiseen elämään liittyvä halutaan jättää taakse siinä vaiheessa, kun ihminen on motivoitunut päihdehoitoon. Ihmiset sisäistävät, että entisestä ryhmästä tulee jollain tapaa irrottautua, voidakseen elää toisenlaista elämää.

Kaikki haastattelemani huumeidenkäyttäjät olivat käyttäneet väkivaltaa. Väkivalta liittyy usein velkojen perintään eri tavoin. Huumeveloissa olevia ihmisiä pelotellaan, uhkaillaan ja kiristetään. Veloissa oleva saattaa saada ”velkaneuvottelussa” esimerkiksi nyrkistä, ja hiukan maksuaikaa. Huumevelat vaikuttavat olevan myös yksi keskeinen rahanhankintakeino huumeepiireissä. Joku tarvitsee aina rahaa, ja joku on aina velkaa. Velkoja peritään omasta ja myös muiden puolesta, maksua vastaan. Huumevelkoja peritään toisinaan myös huumeidenkäyttäjien läheisiltä, samoin keinoin kuin käyttäjiltäkin.

Osana velkojen perintää väkivaltaa käytetään myös statuksen kasvatusmielessä. Statusta kasvatetaan erilaisin keinoin. Joku kertoi henkisen kantin tärkeydestä; esimerkiksi katseen ja olemuksen avulla voi kasvattaa toisessa kenties jo tunnistettua pelkoa. Uhkailemalla ja toteuttamalla uhkauksia fyysisin väkivalloin porukan läsnäollessa, lähtee sana kiertämään. Kun on ”nimeä” voi velkojen perinnän myöhemmin hoitaa

helpommin pelkän (uhkaavan) puhelinsoiton keinoin, eikä fyysistä väkivaltaa enää tarvitse käyttää.

Väkivalta käyttöpiireissä liittyy myös suoraan huumeiden vaikutuksenalaisena oloon; Esimerkiksi pitkään jatkunut amfetamiinin käyttö voi aiheuttaa eräänlaisia övereitä; käyttäjästä voi tulla aggressiivinen ja vainoharhainen. (Kekki, 2009, 13-15.; Perälä 2011, 146.) Kaksi haastateltavaa kertoo:

ja kun se todellisuus on sitä että sulla on arvaamattomia narkkareita ympärillä niin kun joku on ihan umpisekaisin niin ei se siinä kohtaa mikään merkkää sillon käy ihmisille käy tosi huonosti

...sitte amfetamiinia tosi paljon ja muita siinä sekasin niin sillon se pinna ei ollut hirveen pitkä ja mä en oikeestaan tiennyt edes mitä se jätkä niinku en tiennyt että vittuiliko se mulle vai oliko se sarkastinen vai oliko se puhuko se edes mulle mä en ollut varma ja sitten mä ammuin sitä jalkaan

Myös työntekijät kertoivat ymmärtäneensä huumepiirien väkivallan liittyvän usein tilanteeseen, jossa ollaan kokoonnuttu esimerkiksi johonkin asuntoon yhdessä käyttämään, niin tulee tappeluita, tai joku alkaa sekoilla.

Väkivalloin hankitaan rahaa päihteisiin tai velkoihin ryöstämällä ihmisiä tai varastamalla. Tällaisissa tilanteissa esimerkiksi liikkeiden myyjät tai vartijat voivat joutua väkivallan kohteeksi.

Huumemaailmassa elävien henkilöiden suhteesta poliisiin kerrotaan Jussi Perälän (2011) etnografisessa tutkimuksessa; Varsinkin huumerikoksista useita kertoja tuomitujen henkilöiden keskuudessa on erittäin selvää "kyttävihaa". Poliisin taktikat huumerikosten selvittämisessä sekä kuulopuheet niistä aiheuttavat paljon keskustelua. Virkamiehen väkivaltainen vastustaminen on joillekin huumemarkkinoiden toimijoille "periaatekysymys", vaikka yleisessä tiedossa on että "aina tulee takaisin, kun niille alkaa vittuilemaan". Tietoisuus siitä, että poliisin vastustaminen on turhaa ja aiheuttaa vain lisää ongelmia, unohtuu silti aika ajoin. (Perälä 2011, 117, 159.)

Oma haastattelumateriaalini vahvistaa tämäntyyppisen suhtautumistavan. Haastateltavien puheesta kuuli, että asennetta poliiseja kohtaan oli tietoisesti yritetty muuttaa sen jälkeen, kun huumeista on luovuttu. Useampi haastateltu käyttäjä kertoi siitä, kuinka ovat itse olleet väkivaltaisista poliiseja kohtaan, ja ymmärtävänsä paremmin nyt jälkeensä näiden työtä. Haastateltavilla oli kokemuksia siitä, kuinka asenne on molemminpuolinen; Joidenkin poliiseiden asenne ja käyttäytyminen huumeidenkäyttäjää kohtaan ei ole sen parempi kuin toisinpäinkään.

Työntekijät eivät maininneet kuullessaan väkivallasta poliisin kanssa, eikä tämä kuulunut haastatteluteemoihin erillisenä teemana.

Haastateltavani kertovat myös pari- ja muissa lähisuhteissa tapahtuneista väkivallanteoista. Näitä kokemuksia ei kovin tarkasti avattu, enkä kysellytkään niistä, enempää kuin muistakaan väkivaltakokemuksista sen tarkemmin, vaan annoin haastateltavien kertoa tarkemmin niistä kokemuksista, joista halusivat, ja jotka he itse kokivat huumeidenkäyttöön liittyviksi väkivaltakokemuksiksi.

Jotkut tehdyt väkivallanteot ovat tapahtuneet kostamistarkoituksessa. Kun esimerkiksi läheinen on joutunut väkivallanteon uhriksi, tämä on kostettu tekijälle väkivalloin. Myös mainintoja oman pahan olon ”kostamisesta” väkivallalla toista ihmistä kohtaan löytyy aineistosta.

Väkivallantekoja saatettiin tehdä sosiaalisten normien valvontatarkoituksessa. Osin kuvitteellisiksiin kutsutut ”huumepiirien säännöt” saattoivat ohjata väkivaltaiseen käytökseen sellaisia henkilöitä kohtaan, joiden katsottiin näitä sääntöjä jollain tavoin rikkoneen.

6.2.2 Uhrin asemassa

Kansallisista uhritutkimuksista tiedetään, että poliisi tai muut viranomaiset saavat harvoin tietää väkivallasta. Miesten kokemaa väkivaltaa koskevan tutkimuksen Tuhansien iskujen maa mukaan ”Miesten kokema väkivalta tuli poliisin tietoon useimmin

silloin, kun tekijä oli tuntematon. Tuntemattoman tekemästä väkivallasta tuli 23 prosenttia poliisin tietoon, tutun tekemästä väkivallasta yhdeksän prosenttia. Entisen kumppanin tekemästä väkivallasta pari prosenttia ilmoitettiin poliisille, mutta nykyisen kumppanin väkivallasta ei juuri koskaan.” (Heiskanen & Ruuskanen 2010, 36.)

Kaikilla haastattelemani käyttäjillä oli kokemuksia väkivallan uhriksi joutumisesta. Väkivaltalta on uhrille yleensä aina yllättävä tilanne. Väkivallan mahdollisten fyysisten seurausten lisäksi sillä on usein myös psyykkisiä vaikutuksia. Väkivaltakokemus täyttää traumaattisen tilanteen tunnusmerkit. Reagoititapoja voi olla monia, riippuen esimerkiksi siitä miten järkyttäväksi tai uhkaavaksi tilanteen kokee. (Rikoksen uhrin käsikirja 2011, 19, 21-23.) Uhrikokemukset huumeiden käyttäjillä liittyivät samankaltaisiin tilanteisiin, kuin kokemukset tekijänäkin.

ja siinä oli jotain muitakin tyyppisiä ja mulle ja sille Antille (nimi muutettu) tuli riitaa jossain vaihees iltaa ja oli siinä jotain tönimistä ja semmosta ensalkuun ja sit tota mä ajojin itteni semmoseen aika tiedottomaan tilaan käytin itteni tiedottomaan tilaan ja hän käytti sen sitten hyväksi että kun mä olin tosi huonossa kunnossa hän tönäisi mut silleen et pää pää halkes tällaseen kulmaan (näyttää pöydänkulmaa -R.P.)

Yleisesti ottaen uhrikokemuksista puhuttiin vähemmän kuin tehdystä tai nähdyistä väkivallasta. Haastateltavat kertoivat kaikki joutuneensa väkivallan uhriksi, mutta tilanteita avattiin vähemmän, sen sijaan ne useimmiten kuitattiin lyhyesti ja usein vähättelevään sävyyn;

Oon ollut myös kohteena kyllä oon tottakai ei tässä maailmas voi vältyä siltä en nyt mitenkään semmosta et ois ollu mitään kidutusta tai mitään tällästä. Turpaan oon saanut ja täts it.

Huumeidenkäyttäjät, haastattelemani henkilöt mukaan lukien, selittävät väkivalttaa tyhjäksi, he hakevat siihen syytä itsestään ja elämäntyylistään. He pyrkivät rationalisoimaan väkivalttaa eivätkä halua asettua uhrin asemaan. (Väyrynen 2007, 133.)

Seksuaalisesta väkivallasta haastattelemani huumeidenkäyttäjät eivät kertoneet oma-kohtaisia kokemuksia, sen enempää uhrin kuin tekijänkään näkökulmasta. Tällaisesta

väkivallasta oli aineistossa ainoastaan yksi maininta, tämäkin toisen ihmisen kokemuksena.

6.2.3 Huumeidenkäyttäjien itseensä kohdistama väkivalta

Itsetuhokäyttämisen kuvaamiseen käytettävä termit vaihtelevat. Usein suositaan seurauksen mukaan määriteltyjä termejä ”kuolemaan johtava itsetuhokäyttämisen” ja ”ei-kuolemaan johtava itsetuhokäyttämisen”. Ei-kuolemaan johtavaa tekoa kutsutaan joskus myös itsemurhayritykseksi. Tahallinen itsensä vahingoittaminen voi olla esimerkiksi ruumiin osien välitöntä ja tahallista turmelemista tai muuttamista ilman tietoista itsemurha-aikomusta. (Väkivalta ja terveys maailmassa. 2005, 207.) Termejä en haastatelluille määritellyt, vaan pyysin omia kokemuksia asiasta.

Asiasta kysyttäessä suoraan (esimerkiksi ”oletko ollut väkivaltainen itseäsi kohtaan?) vastaavat kaikki haastateltavat torjuvasti. Kaikki sanovat ainakin jossain haastattelun vaiheessa, että eivät ole tietoisesti itsetuhoisia. Kun asiaa ruvetaan avaamaan, tai haastattelun toisessa kohdassa, jotkut käyttäjät kertoivat esimerkiksi nyrkillä seinään lyömisestä, joku käyttää termiä tietoinen yliannostus. Myös pohdintaa huumeidenkäytöstä itsen kohdistamana väkivaltana löytyy aineistosta.

Tulkitsen tämän niin, että haastateltavissa on henkilöitä, jotka käsittävät ainakin jälkeensä käyttäneensä jollain tavoin itsetuhoisesti, mutta he eivät ole toiminnallaan ajatelleet tietoisesti lopettaa elämäänsä, tai aihe on liian kipeä, että siitä voisi tai haluaisi tällaisessa haastattelutilanteessa tarkemmin puhua. Elämän kaottisuus ja vahva riippuvuus aineista vähentävät itsekontrollia. Välinpitämättömyys omaa elämää kohtaan näyttää tilanteessa elämisenä. Kaikki on tässä ja nyt. Se, mitä omat valinnat ja toiminnot merkitsevät tulevaisuudelle ei ole päällimmäisenä ajatuksissa. (Väyrynen 2007, 113.)

Käyttäjät kertovat myös toisten henkilöiden, esimerkiksi tuttaviansa, itsensä vahingoittamisesta. Työntekijät kertovat kuulevansa joskus huumeidenkäyttäjien itseensä kohdistamasta väkivallasta ja esimerkiksi viiltelyn jälkiä nähdään toisinaan asiakkailla.

että toi kuvaa sitä et mä en oo välittänyt itestäni enkä mistään emmä välittänyt ees siitä miksi mä oon siellä sairaalassa, emmä ees kysynyt siitä. Et mä en oo välittänyt omasta kohtalostani tai mistään mitä mä oon tehnyt en oo pitänyt minkään arvoisena nyt kun mä aattelen(hiljaisuus)Ja sit kun sä et pidä ittees minkään arvoisena niin et sä pidä kyllä muitakaan

Turvattomuudentunne vahvistaa heikkoa minäkuvaa. Ihminen kokee olevansa kelpaamaton ja väheksyy itseään. (Ojanen & Uusitalo 2014, 3.)

Omat uhrikokemukset ovat yhteydessä huoleen läheisen joutumisesta väkivallan kohteeksi. Tutkimuksen mukaan lähes kolmasosa miehistä, jotka olivat joutuneet väkivallan kohteeksi viimeisten viiden vuoden aikana, oli melko tai erittäin huolissaan läheisen joutumisesta tuntemattoman tekemän väkivallan kohteeksi. (Heiskanen & Ruuskanen 2010, 48.) Tämä on huume- ehtoista elämää elävien keskuudessa toisinaan hyvin aiheellinen pelko, koska velkojen perintä tutkimuksen mukaan kohdistuu joskus myös käyttäjien läheisiin.

6.3 Turvallisuuden ja turvattomuuden kokemukset

Turvallisuuden ja turvattomuuden kokemuksista puhuttiin käyttäjien haastatteluissa monessa eri tilanteessa. Kaikissa haastatteluissa pelon ja turvattomuuden kokemuksista puhuttiin osin spontaanisti. Lisäksi tein kysymyksiä aiheeseen liittyen esimerkiksi kysymällä Mikä pelottaa? tai; Milloin olet tuntenut olosi turvattomaksi?

Huumeidenkäyttäjien haastatteluissa kävi ilmi, että pelot ja turvattomuus liittyvät usein aika kokonaisvaltaisesti huumeidenkäyttäjien elämään. Tietynlainen uhan ja epävarmuuden olemassaolo liittyy keskeisesti ns. huumemaailman elämään. Haastatteluissa tämä ilmeni joillakin myös turvattomuuden käsitteen ymmärtämisen vaikeutena. Ajattelen tämän ainakin osittain liittyvän siihen, että kun koko elämä on pitkään perustunut jonkinlaiseen turvattomuuteen, jatkuvaan toisten arviointiin ja varuillaan oloon, huomaa muutoksen vasta, kun saa luotua turvallisia ja luottamuksellisia suhteita

toisiin. Pelolle ei haluta antaa valtaa. Vasta, kun kokee olevansa turvassa, kykenee käsittämään aiemman turvattomuutensa ja käsittelemään sitä.

Turvattomuutta aiheuttaa huumeidenkäyttäjien keskuudessa velat ja muut erimielisyydet toisten käyttäjien kanssa. Velanperinnän keinot ovat yleisessä tiedossa, eikä huume-ehtoista elämää elävillä ole useinkaan paljoakaan ns. turvapaikkoja. Esimerkiksi turvakotiin ei huumevelkojen perintään liittyvää väkivaltaa pelkääviä ihmisiä tutkimukseni mukaan oteta. Sukulaisten ja tuttavien luokse moni ei halua mennä, koska tällöin tulee asettaneeksi myös läheiset vaaraan. Katkaisuhuoltolaitoksia ja mielenterveysyksiköjä käytetään jonkin verran turvapaikkana, ja joskus käyttäjät saattavat vaihtaa asuinpaikkaa väkivallan pelossa.

Ihminen on kokonaisvaltainen toimija; Hyvinvointi koostuu sekä fyysisestä, psyykkisestä että sosiaalisesta tilasta, eikä niitä voi aina erottaa toisistaan. Psykkistä turvallisuudentunnetta voidaan tarkastella käyttäjien subjektiivisten kokemusten, kuten tunteiden ja ajatusten kautta. (Ojanen & Uusitalo 2014, 25.)

...siellä kun sitä ruvettiin käsittelemään ni kaikki se on väkivalta fyysistä tai henkistä niin se on mulla niinku semmosesta pelosta johtuvaa.

Turvattomuutta koettiin kokonaisvaltaisesti myös yhteiskuntaa ja viranomaisia kohtaan. Useampi haastateltava toi esiin, että tällaiset turvattomuuden kokemukset juontavat osin jo lapsuudesta. Elämäkokemukset ovat olleet sellaisia, että yhteiskunnasta ja sen toimijoista ei ole koettu olevan turvaa omassa elämässä.

-Millaisissa tilanteissa sä oot huomannut et sulla on niinku turvaton olo?

-Turvaton olo? Poliisien kanssa.

Turvaa on päädytty myös etsimään hakeutumalla marginaaliin, löytämällä ”omankaltaisia ihmisiä”, paikkaa jonne kuulua.

Vaikka se on ikävä myöntää niin silloin kun mä oon tarpeeksi huumeissa tai tarpeeksi sekasin mulla on ollu tarpeeksi jotakin erilaisia puukkoja tai aseita tai siinä on ollut ihmisiä mitkä on olleet vaarallisia ympärillä niin kyllä mä ehkä kyllä mulla sillon on

ollut turvallinen olo. Turvallisempi kuin koulussa. Mulla on niinku käyttömaailmassa ollut turvallisempi olo kun koulussa. Vaikka se kuulostaa jotenkin skitsolta mut se on vaan

Erilaisiin aseisiin, joilla tässä tarkoitetaan mitä tahansa lyömä-, terä- tai ampuma-asetta, haastattelemani huumeidenkäyttäjät suhtautuivat kaksijakoisesti; Toisaalta useampi oli ainakin joskus pitänyt mukanaan jonkinlaista asetta ”turvana”, toisaalta moni oli sitä mieltä, että fyysistä väkivaltaa voisi huumemaailmassa olla vähemmän, jos niin moni ei kantaisi ”kättä pidempää” mukanaan. Eräs haastateltavista kertoi myös kokevansa turvattomuutta liittyen itsellä hallussa olevaan aseeseen. Käyttäjät tunnistivat itsessään äkkipikaisuutta yms., ja pelko liittyi siihen, että ”tekee jotain harkitsematonta”. Aseiden ollessa mukana väkivaltatilanteissa ovat seuraukset helposti vakavammat.

Haastattelemani henkilöt ovat toipuvia huumeidenkäyttäjiä, haastatteluissa tuli esiin myös paljon turvattomuuden ja epävarmuuden tunteita liittyen päihteettömänä pysymiseen. Näihin on löydetty apua vertaistuesta, läheisistä ja luotettavista työntekijöistä jotka kulkevat rinnalla ja ovat läsnä tarvittaessa.

Haastattelumateriaalista kävi ilmi, että huumeidenkäyttäjien hoitoon pääsyssä on edelleen kynnyksiä. Vaikka matalan kynnyksen palveluita korostetaan ja kehitetään koko ajan, on todellisuus käytännössä toisenlaista. Tämä asia luo käyttäjille turvattomuuden tunteita. Käyttäjät kokevat välillä ylitsepääsemättömän vaikeaksi sen, että heiltä odotetaan vahvaa toimijuutta hoitoon hakeutuessa. Työntekijätkin vahvistavat, että jo katkolle pääsyyn tarvitaan lähete lääkäriltä, ja huumeidenkäyttäjien toivotaan hoitavan esimerkiksi velka-asioitaan ennen hoitoon tuloa. Toisaalta kokemus on osoittanut, että huumeidenkäyttäjien palveluiden järjestäminen on hyvä tehdä suunnitellusti tulosten parantamiseksi. Vahvassa päihdekierteessä olevalla ihmisellä ei vain usein ole kykyjä minkäänlaiseen elämänsuunnitteluun.

6.4 Väkivallan vaikutukset

Väkivallan vaikutukset ovat monenlaisia. Jo yksitäinen väkivaltatilanne voi aiheuttaa kokijassa trauman. Toisaalta kaikki eivät traumatisoidu. Lähisuhdeväkivaltaa tutkittaessa on todettu, että väkivallan uhriin osataan helpommin suhtautua empaattisesti, silti häneltä odotetaan vahvaa toimijuutta, kykyä muuttaa tilannetta. Sitä, mitä kaikkia seurauksia väkivalta aiheuttaa uhrille, ei kyetä näkemään. Usein tekijälle sallitaan heikko toimijuus, hänen tekonsa selitetään tyhjäksi esimerkiksi tekijän päihde-, mielenterveys- tai muihin ongelmiin vedoten. (Väyrynen 2007, 133.) Helposti unohdetaan myös se, että väkivallan tekijät ja uhrin ovat usein samoja ihmisiä, varsinkin päihdeongelmaisten ollessa kyseessä. Huume-ehdotin elämä yhteiskunnan marginaalissa on josinällään kuluttavaa ja ihmisten toimintakyky voi olla heikko. Apua ja tukea oman elämän muuttamiseen tarvitaan.

Haastattelemi huumeidenkäyttäjät kokivat syyllisyyttä tekemistään väkivallanteoista. Tämä oli selkeästi aihe, josta oli vaikea puhua. Syyllisyyden tunteen välttely on luonnollista ja se voi olla suoja vaikeassa elämäntilanteessa. (Sanasta miestä, 61.) Syyllisyys, kuten eräs haastateltava sanoikin, on hyvä asia, jos koet syyllisyyttä, kun olet tehnyt väärin. Tiettyyn pisteeseen asti on hyvä pohtia omaa käytöstä ja sen seurauksia. Tunteiden käsittely rakentavasti on tärkeää. Syyllisyys on kuitenkin tunne, joka voi jäädä päälle, jolloin se kohdistuu omaan minuuteen, eikä vain tekoihin. Itselleen on hyvä lopulta antaa anteeksi voidakseen päästä eteenpäin.

Haastateltavat kuvaavat väkivaltakokemusten vaikuttaneet heihin siten, että väkivallan mahdollisuus on mielessä jollain tavoin sisäänrakennettuna. Osa kertoo esimerkiksi pitävänsä itsensä fyysisesti hyvässä kunnossa kokeakseen, että heillä on mahdollisuus pärjätä ja puolustaa itseään mahdollisessa uhkatilanteessa.

Väkivalta ei koskaan kosketa ainoastaan väkivallan tekijää ja uhria. Haastateltavani puhuvat siitä, miten läheiset ihmiset ovat olleet heistä huolissaan. Huumeipiirien väkivaltaisuus on yleisesti tiedossa. Läheiset kokevat useasti pelkoa. Pelkoa tunnetaan käyttäjän mahdollisesta aggressiivisesta käytöksestä, oman turvallisuuden puolesta, sekä käyttäjän turvallisuuden ja hengen puolesta. Työntekijät ovat tietoisia huumeipiireihin liittyvästä väkivallasta. Tämä tietoisuus vaikuttaa eri ihmisiin eri tavoin. Kuten

aiemmasta aineistolainauksesta käy ilmi (s.17), työntekijää voi pelottaa liikkua huumeasiakkaan kanssa. Toisaalta kaikki työntekijät eivät pelkää, ja moni käyttäjä arvioi, että huumeasainekuvioihin liittyvä väkivalta erittäin harvoin kohdistuu työntekijöihin. Työntekijät eivät myöskään raportoineet, että huumeasiakkaat olisivat sen väkivaltaisempia työntekijöitä kohtaan kuin muutkaan päihdeongelmaiset asiakkaat. Tässäkin on kuitenkin kysymys ihmisen kokemasta turvattomuudesta. Se, että väkivallan kohteeksi joutuminen on epätodennäköistä, ei välttämättä poista pelkoa, vaikka asian ymmärtäminen voikin sitä lieventää.

Aineiston perusteella väkivaltakokemukset ja turvattomuudentunne linkittyvät samaan vyyhtiin, johon myös päihderiippuvuus tuo oman osansa. Syitä ja seurauksia ei aina voi erottaa toisistaan.

6.5 Turvallisuuden tukeminen

Turvallisuudentunne on ihmisen perustarve ja se luodaan ja säilytetään hyvän itsetunnon kehittämisen ja turvaamisen myötä. Ihmisen henkinen tasapaino ja elämänhallinnan tunne nivoutuvat yhteen vaikuttaen elämänlaatuun. Tunne omasta elämänhallinnasta vahvistuu ympäristön merkitysten ja siihen liittyvien tilanteiden hallinnan kautta. Elämän tarkoituksenmukaisuuden kokemus tuo ihmiselle hyvinvointia, itsetuntoa, toimintakykyä. (Ojanen & Uusitalo 2014, 3.)

Haastattelemi huumeidenkäyttäjät olivat saaneet monenlaista ammatillista apua. Väkivaltaisuutta oli käsitelty esimerkiksi vihanhallintaa harjoittelemalla. Käyttäjät kertoivat kokevansa, että väkivaltakokemuksista puhuminen on hyödyksi heille, vaikka se tuntuu toisinaan ahdistavalta. Osa haastateltavista koki, että väkivaltakokemuksista ei kovin paljon palveluissa yleensä keskustella. Tähän haastateltavat näkivät useita syitä. Moni kertoi, ettei itse ollut aktiivinen asiasta puhumaan. Haastateltavat kokivat myös, että ammattilaiset eivät ota juurikaan väkivaltaa puheeksi, tai asia sivuutetaan lyhyesti. Asiasta puhuminen herätti tunteita haastateltavissa, ja haastattelun päättyessä useampi sanoi ajattelevansa haastatteluni jollain tavoin itseään hyödyttävänä, kun väkivallasta puhuttiin suoraan, arvostelematta.

Ulla Knuuti ja Arja Ruisniemi ovat väitöskirjoissaan tutkineet päihteiden käytön lopettaneiden henkilöiden elämäntapaa ja toipumista heidän kokemuksistaan käsin. Tutkimusten mukaan sosiaalinen tuki, jolla tässä tarkoitettiin ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa koettua tukea, koettiin merkittäväksi. Nimenomaan se, että sosiaalista tukea ylipäättään koettiin olevan saatavilla, oli merkityksellistä. Huumepiireistä irrottautuessa muut ihmiset muuttuvat uhasta voimavaraksi. Kyky luottaa toisiin ihmisiin mahdollistaa asioiden jakamisen. Vertaisryhmät, ystävät, läheiset ja luotettaviksi koetut ammattilaiset voivat kaikki osaltaan mahdollistaa itseluottamuksen kasvua. (Ruisniemi 2006, 65-66, 148-150.; Knuuti 2007, 116, 122-125.)

Omassa haastattelumateriaalissani luottamuksen merkitys nousi tärkeänä seikkana esiin tuen ja välittämisen saamisen kokemuksissa. Luottamus huumemaailmassa tarkoittaa lojaalisuutta ja yhteisiä sääntöjä; vasikoida ei saa jne. Harva kykenee näitä kuitenkaan noudattamaan huume-ehtoista elämää eläessään, ja todellisuudessa usein kukaan ei luota kehenkään.

Väkivaltaisista oloista irrottautuessa pitää luottamus opetella ja määritellä uudelleen. Käyttäjien haastattelujen perusteella luottamus syntyy juuri niistä hetkistä, kun ihminen kokee, että voi vain olla sellaisenaan. Käyttäjät arvostivat vertaistukea, josta kaikilla oli kokemusta. Ammattiapua arvostettiin haastateltavien keskuudessa etenkin silloin, kun haastateltavalla oli kokemus hyvästä työntekijäsuhteesta, jossa koki tulleen kohdatuksi. Myös muunlaisia kokemuksia oli, ja tällaiset kokemukset vaikuttivat negatiivisesti avun piiriin hakeutumiseen jatkossa ja jossain määrin myös uskoon omista voimavaroista päihteettömänä pysymiseen.

Kohtaaminen koostuu hetkistä, joissa työntekijän ja asiakkaan välinen suhde muodostuu. Toimiva vuorovaikutussuhde koostuu positiivisesta tunnesuhteesta, arvostuksen ja kuulluksi tulemisen kokemuksista, yhteisistä tavoitteista ja yhteiseksi koetusta päätöksenteosta. Luottamuksen luominen alkaa ensikohtaamisesta, ja se muodostuu läpi asiakassuhteen kaikkien asiakasprosessin vaiheiden aikana. (Jokinen & Nousiainen 2014, 45-48.)

Yksi haastateltava kertoi kokemuksesta, jossa hän yleensä epäilevästi työntekijöihin suhtautuvana oli tuntenut nopeasti luottamusta työntekijää kohtaan, kokiessaan, että

tämä on avoin ja suora. Aiemmin jatkuvaan ihmisten käytöksen ja puheen luotettavuuden arvioimiseen tottuneelle voi olla suuri helpotus kokea, että toinen ihminen sanoo suoraan ja selkeästi mitä ajattelee, vaikka asioista ei aina oltaiskaan samaa mieltä.

Myös työntekijät toivat merkittävänä seikkana esiin sen, että asiakasta on vaikea auttaa ilman molemminpuolista luottamusta. Työntekijän on vaikea tukea ja auttaa, jos asiakas ei kerro rehellisesti asioistaan.

Luottamus on vastavuoroinen tila, moni haastateltava puhui siitä, kuinka koki merkittävänä sen, että häneen luotetaan. Kun kokee, että joku luottaa, haluaa myös olla luottamuksen arvoinen. Kun läheisten, vertaisten ja ammattilaisten kanssa voi jakaa asioita, ja uskaltaa päästää ihmiset lähelleen, kasvaa luottamus myös yhteiskuntaa ja koko maailmaa kohtaan;

mulla on luottamus niinku. ja tähän maailmaan tällä hetkellä mä uskon että ei ihmiset ehkä haluukaan pahaa mulle.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Opinnäytetyöni aihe oli siinä mielessä haastava, että tutkimuksia huumeidenkäyttäjien kokemasta väkivallasta ei juuri ole saatavilla. Tutkittu tieto aiheesta oli sirpaleista ja hankalasti löydettävissä, vaikka tiedossa on, että väkivalta liittyy kiinteästi huume-ehdoiseen elämäntapaan.

Työssäni esiintyvät käsitteet ovat laajoja ja mahdollista määritellä monin eri tavoin. Turvallisuus voi tarkoittaa eri ihmisille eri asioita, turvallisuuden ja turvattomuuden kokemukset ovat hyvin henkilökohtaisia. Koska tutkin työssäni kokemuksia, en määritellyt haastateltavilleni käyttämiä käsitteitä, vaan annoin heidän kertoa niistä omista käsityksistään käsin. Osa haastateltavista käyttäjistä ja työntekijöistä näki turvallisuuden käsitteen laajana kokonaisuutena sisältäen fyysisen turvallisuuden, omia ja toisten kokemuksia sekä yhteiskunnan rakenteita. Osa ei tuntunut käsittävän termiä, osa ryhtyi

pohtimaan sen merkitystä haastattelun kuluessa. Jälkeenpäin ajatellen käsitteen konkreettisempi määrittelemine haastateltaville olisi saattanut helpottaa analyysia.

Väkivallan käsittely ja turvallisuuden tukeminen sosiaali- ja terveystalveluissa on haaste nykyisessä palvelujärjestelmässä. Palvelut ovat sirpaloituneet yhä erikoistuneemmiksi osa-alueiksi, vastuu kokonaisuudesta ei ole oikein kenenkään vastuulla. Palvelujärjestelmässä toimiminen alkaa edellyttää moninaisia taitoja, jotta pääsee oikean avun piiriin.

Sosiaalihuoltolain mukaan asiakkaalla on oikeus saada sosiaalihuollon toteuttajalta laadultaan hyvää sosiaalihuoltoa ja hyvää kohtelua ilman syrjintää. Asiakasta on kohdeltava siten, että hänen vakaumustaan ja yksityisyyttään kunnioitetaan eikä hänen ihmisarvoaan loukata. Sosiaalihuoltoa koskevia päätöksiä ja ratkaisuja tehtäessä ja sosiaalihuoltoa toteutettaessa on ensisijaisesti otettava huomioon asiakkaan etu siten kuin 4 ja 5 §:ssä säädetään. (Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301, luku 4, 30 §).

Päihdehuoltolaissa on määritelty päihdehuollon tavoitteet, jotka ovat päihteiden ongelmakäytön sekä siihen liittyvien sosiaalisten ja terveydellisten haittojen ehkäiseminen ja vähentäminen sekä päihderiippuvaisen sekä hänen läheistensä toimintakyvyn ja turvallisuuden edistäminen (Päihdehuoltolaki 41/1986, 1§).

Huumeidenkäyttöön liittyvä väkivalta on terveyshaitta. Se vaikuttaa sosiaalisesti laajemmin kuin moni tulee ajatelleeksikaan; paitsi päihteidenkäyttäjiin, myös näiden läheisiin ja moniin ammattilaisiin. Lainsäädännöstä on löydettävissä velvoite ja keinoja päihteidenkäyttäjien väkivallan vähentämiseen tähtäävään auttamiseen ja turvallisuuden tukemiseen. Se, miten lainsäädännön ympärille rakentuvat palvelut toteutuvat ja toteutetaan, on merkityksellistä lopputuloksen kannalta.

Standardisoidut menetelmät voivat olla riittämättömiä ja etäisiä huumeidenkäyttäjille: ne eivät tavoita heidän monella tapaa vaikeutuneita elämäntilanteitaan. Sarjatuotantomaisesti rakentuneessa palvelujärjestelmässä ei ole riittävästi tilaa eikä aikaa paneutuvampaan asiakaslähtöiseen auttamistyöhön. Luottamuksen rakentaminen auttajatahoihin voi olla huumeidenkäyttäjälle erityisen haastavaa useiden epäonnistuneiden hoito-

ja kuntoutusyritysten seurauksena. Kokonaisvaltainen ihmisen huomioiminen auttamistyössä on tärkeää, kun ongelmia on paljon. (vrt.Väyrynen 2007, 117.)

Kaikissa yhteiskunnissa esiintyy väkivaltaa, mutta sen yhteydet - missä tilanteissa sitä esiintyy, millaista se on luonteeltaan ja miten hyväksyttyä se on sosiaalisesti - vaihtelevat suuresti. Yksi väkivaltaa edistävä ja siihen puuttumista voimakkaasti vaikeuttava seikka on sen hiljainen hyväksyminen. Tämä pätee erityisesti väkivaltaa koskeviin asenteisiin, joiden mukaan sitä on aina ollut ja on aina oleva. (Väkivalta ja terveys maailmassa 2005, 269-271.)

Väkivaltaa on mahdollista vähentää. Sen sijaan, että ajattelisimme väkivallan kuuluvan huumeidenkäyttöön, voisimmeko tuomita väkivallan ja pyrkiä vähentämään sitä kaikkialta? Se, että ihminen elää marginaalissa ja käyttää laittomia päihteitä, ei tarkoita, että myös väkivallan pitää kuulua elämään. Marginaalissa elävien huumeidenkäyttäjien on toipuakseen yleensä tehtävä kokonaisvaltainen elämänmuutos. Elämänmuutoksessa tukemiseen tarvitaan monenlaista moniammatillista apua ja tukea. Myös vertaistuellalla ja läheisten antamalla tuella on usein tärkeä merkitys toipujalle. Asiakkaalle tuen tulisi kuitenkin näyttäytyä kokonaisuutena, eikä asiakkaan tulisi tarvita miettiä mikä osa-alue hoidosta ja tuesta kuuluu minkäkin ammattilaisen vastuulle.

Haasteellisuutta lisäävät tilanteet, joissa henkilö ei ole valmis tai kykenevä luopumaan päihteistä. Silloinkin ihmiselle tulisi pyrkiä luomaan turvallisia paikkoja ja mahdollisuuksia välttää väkivaltaa. Tarvitaan paikkoja ja ihmisiä joista saa apua myös tällaisissa tilanteissa. Joissa voi kokea olevansa turvassa. Parhaimmillaan tämän onnistuessa mahdollistuu ihmisarvoinen kohtaaminen, jossa läsnä toisilleen ovat ihmiset, viikoineen ja puutteineen, tasa-arvoisina. Tällaisten kohtaamisten mahdollistaminen on avainasemassa syrjäytyneisyyden poistamiseksi ja ehkäisemiseksi tulevaisuudessa.

Emme saa eristää osaa ihmisistä ”jonnekin”; kutsua sitä vaikkapa huumemaailmaksi, ja ajatella että väkivalta kuluu sinne ja pysyy siellä. Ihmisoikeudet kuuluvat kaikille maailman ihmisille. ”Kullakin yksilöllä on oikeus elämään, vapauteen ja henkilökohtaiseen turvallisuuteen.” (YK:n ihmisoikeuksien julistus, 3. artikla.) Opinnäytetyöni otos on pieni, sen vuoksi sitä tulee tarkastella tapaustutkimuksena, joka kertoo näiden haastateltavien käsityksiä aiheesta. Huumeidenkäyttäjät eivät ole homogeeninen

ryhmä, joten kokemusten kirjo on varmasti moninainen. Opinnäytetyöstäni käymieni keskustelujen perusteella yleinen käsitys aiheesta kentällä noudattaa kuitenkin tutkimukseni tulosten linjaa. Tutkimusta aiheesta tulisi ehdottomasti tehdä enemmän. Tarpeiden mukaan palveluja voi kehittää ja luoda.

LÄHTEET

Aaaltola, R. & Valli, R. 2010. Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Teoksessa Eskola, J. & Vastamäki, J. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. 26-44. 3. uud. painos. Jyväskylä: PS- kustannus.

A-klinikkasäätiön päihdelinkki-sivusto.2018. viitattu 9.1.2018. <https://www.paihdelinkki.fi/fi>.

Eskola, S. 2008. Turvallisuus käsitteenä. Maanpuolustuskorkeakoulu. Strategian laitos. Strategia. verkkojulkaisu. viitattu 1.1.2018. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201201241131>.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1999. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 3. painos. Tampere: Vastapaino.

Heiskanen, M. & Ruuskanen, E. 2010. Tuhansien iskujen maa. Miesten kokema väkivalta suomessa. Yhdistyneiden Kansakuntien yhteydessä toimiva Euroopan Kriminaalipolitiikan Instituutti. Julkaisusarja No. 66 verkkojulkaisu. viitattu 5.1.2018. http://www.heuni.fi/material/attachments/heuni/reports/6KHnLcUwR/Full_report_66.pdf.

Hyvä elämä- turvallinen arki. Valtioneuvoston periaatepäätös sisäisen turvallisuuden strategiasta. 5.10.2017. Sisäministeriön julkaisu 15/2017. verkkojulkaisu. viitattu 3.1.2018. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-138-1> .

Jokinen, T. & Nousiainen, H. 2014. Asiakkaan ja sosiaalityöntekijän välinen suhde. Toimiva asiakassuhde Pidä kiinni@ -yksiköiden sosiaalityöntekijöiden ja asiakkaiden määrittelemänä. Itä-Suomen yliopisto. Sosiaalityön pro-gradu tutkimus. verkkojulkaisu. viitattu 6.1.2018. http://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20140541/urn_nbn_fi_uef-20140541.pdf.

Järvinen, M-K. 2015. Asiakas-työntekijäsuhde rikosseuraamusalalla. Dialoginen arviointi tiedontuotannon tapana. Väitöskirja. Tampereen yliopisto. Verkkojulkaisu. viitattu 8.2.2018. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-9683-7>.

Kekki, T. 2009. Taparikollisuus, huumeet ja rikoskierre. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 80/2009. Tampere. viitattu 7.2.2018. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/87250/Raportteja80_web.pdf?sequence=1.

Kjällman, P. 2011. Rikoksen uhrin käsikirja. teoksessa Hintikka 21-40. Jyväskylä: PS- kustannus.

Knuuti, U. 2007. Matkalla marginaalista valtavirtaan. Huumeidenkäytön lopettaneiden elämäntapa ja toipuminen. Helsinki: Yliopistopaino.

Krug, E., Dahlberg, L., Mercy, J., Zwi, A. & Lozano, R. 2002. Väkivalta ja terveys maailmassa, WHO:raportti. Jyväskylä 2005: Cumberus Kirjapaino Oy.

Laitinen, M. & Pohjola, A. 2003. Sosiaalisen vaihtuvat vastuut. teoksessa Niemelä 86-102. Jyväskylä: PS-kustannus.

Nieminen, P. 2017. Hyvä asiakassuhde sosiaalihuollon työikäisten palveluissa- Sosiaalityöntekijöiden kokemuksia hyvästä asiakassuhteesta. Pro gradu tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Verkkojulkaisu. viitattu 8.2.2018. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201801301386>.

Ojanen, T. & Uusitalo, K. 2014. Päihderiippuvuudesta kärsivien asiakkaiden psyykkisen turvallisuudentunteen tukeminen. HAMK. opinnäytetyö. verkkojulkaisu. viitattu 11.1.2018. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2014093014345>.

Perälä, J. 2011. Miksi lehmät pitää tappaa? Etnografinen tutkimus 2000- luvun alun huumemarkkinoista Helsingissä. Väitöskirja. Helsingin yliopisto. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos tutkimus 56. verkkojulkaisu. viitattu 4.1.2018. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201205085195>.

Päihdehuoltolaki. 17.1.1986/41. muutoksineen.

Rikoksantorjuntaneuvoston www- sivut. 2017. viitattu 3.11.2017. <http://www.vakivallanvahentaminen.fi/fi/index.html>.

Rikollisuustilanne 2016. Rikollisuuskehitys tutkimusten ja tilastojen valossa. Helsingin Yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Kriminologian- ja oikeuspolitiikan instituutti. Katsauksia 22/2017 verkkojulkaisu viitattu 11.10.2017. <http://hdl.handle.net/10138/191756>. Teoksessa Kääriäinen, Lehti, Danielsson & Aaltonen 49-80.

Ruisniemi, A. 2006. Minäkuvan muutos päihderiippuvuudesta toipumisessa. Tutkimus yhteisöllisestä päihdekuntoutuksesta. Väitöskirja. Tampereen yliopisto. Verkkojulkaisu. viitattu 5.1.2018. <http://urn.fi/urn:isbn:951-44-6619-5>.

Sanasta miestä. Kokemuksia miesten kriisityöstä. 2006. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 36. Teoksessa Hopeavuori 59-71. Helsinki: Pekan Offset Oy.

Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301 muutoksineen.

Suomen mielenterveysseuran www-sivut. 2018. viitattu 7.1.2018. <https://www.mielenterveysseura.fi/fi>.

Suomen YK-liiton nettisivut. 2018. viitattu 8.2. 2018. <http://www.ykliitto.fi/>.

Tilastokeskuksen www-sivut. 2018. viitattu 2.1. 2018. <http://www.stat.fi/index.html>.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi.11. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Väyrynen, S. 2007. Usvametsän neidot: tutkimus nuorten naisten elämästä huumeuuvioissa. Väitöskirja. Lapin yliopisto. viitattu 23.10.2017. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-484-911-1>

